

داف

نگاهی دیگر به آموزش دف نوازی
مهدی غلامی

چاپ دهم

Daf
Mehdi Gholami

بتهوون
مرکز موسیقی بتهوون شیراز

انتشارات موسیقی عارف

۰۹۰۳۱۳۴۹۵۵۵

arefmusic.sn

مرکز پخش کتب و لوازم موسیقی

فروشگاه الکترونیک: Aref.ir

آوای دف

نگاهی دیگر به آموزش دف نوازی

نگارش مهدی غلامی

طراحی جلد وحید اسدی

خوشنویسی روی جلد شمس الدین مرادی

عکاسی فیگورهای دف دکتر محسن سلیمانی

عکاسی چهره هانیه نامجوی

عکاسی کارگاه آموزشی مصطفی بهلولی

ویراستاری ادبی کمند مرادی، شهاب مینا

نت‌نویسی کامپیوتری مهدی غلامی

ضبط استودیو امیر مردانه

صفحه‌آرایی شهاب مینا

چاپ دهم ۱۴۰۰

تعداد ۱۰۰۰ جلد

© حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۷۹-۰-۸۰۲۶۱۳-۵۹-۱ ISBN: 979-0-802613-59-1

مرکز پخش

موسیقی عارف، تلفن: ۳۱-۳۳۹۷۶۴۳۰

فهرست مطالب

مکتب آوای دف

پیشگفتار نویسنده

گفتار یکم:

تاریخچه مختصری از ساز دف

نشانه‌های اولیه موسیقی

وزن در موسیقی قدیم ایران

ساختمان و نت‌نویسی ساز دف و نشانه‌های آن

نکات مهم درباره چگونگی تقویت عضلات و جلوگیری از آسیب‌رساندن به آنها هنگام نوازندگی

گفتار دوم:

نواختن (تم، بک، چپ) در میزان‌های ساده و آشنایی با سکوت

درس‌هایی برای خلاقیت نوازندگی و نت‌نگاری (۱)

یادگیری نت چنگ با استفاده از ترکیبات متنوع و آشنایی با سکوت این نت

یادگیری نت، سکوت و ترمولوی دولچنگ

نواختن برخی ریتم‌های خانقاهی (۱)

گفتار سوم:

آشنایی با میزان‌های ترکیبی و نواختن آنها

درس‌هایی برای خلاقیت نوازندگی و نت‌نگاری (۲)

یادگیری و اجرای سه‌لاچنگ

نواختن قطعاتی برای میزان‌های ساده و ترکیبی با تقسیمات جدید و اجرای تریوله، کوئینتوله، سکستوله، دونوله و کوادروله

گفتار چهارم:

یادگیری میزان‌های مختلط یا لنگ

نواختن میزان‌های ساده، ترکیبی و لنگ و اجرای سپتوله

نواختن برخی ریتم‌های خانقاهی (۲)

درس‌هایی برای خلاقیت و نت‌نگاری (۳)

دوره برخی از میزان‌ها

همنوازی با ساز تار استاد کیوان ساکت و کمانچه اشکان مرادی^۱

۱. اجرای این سازها قبلاً در استودیو ضبط شده است و هنرجو باید با پخش آن به نواختن نت همراهی ساز خود که در کتاب آمده بپردازد و هم‌نوازی را تجربه کند.

مکتب آوای دف

هنر دف‌نوازی از دیر باز تا کنون در بین اقوام مختلف ایرانی، به رنگ و بوی خاص آن منطقه یا اقلیم، در قالب موسیقی محلی، مقامی و آئینی اجرا می‌شود و مورد توجه علاقه‌مندان هنر والای ایرانی قرار گرفته است. تنوع در نوازندگی همیشه سبب ارتقای کیفی این ساز بوده و به رشد و تعالی آن کمک شایانی نموده است. از این رو، وجود تفکر و مکتب‌های مختلف در زمینه‌ی نگارش و نوازندگی این ساز به جذابیت در اجرا و تنوع در تدریس این ساز کمک می‌کند.

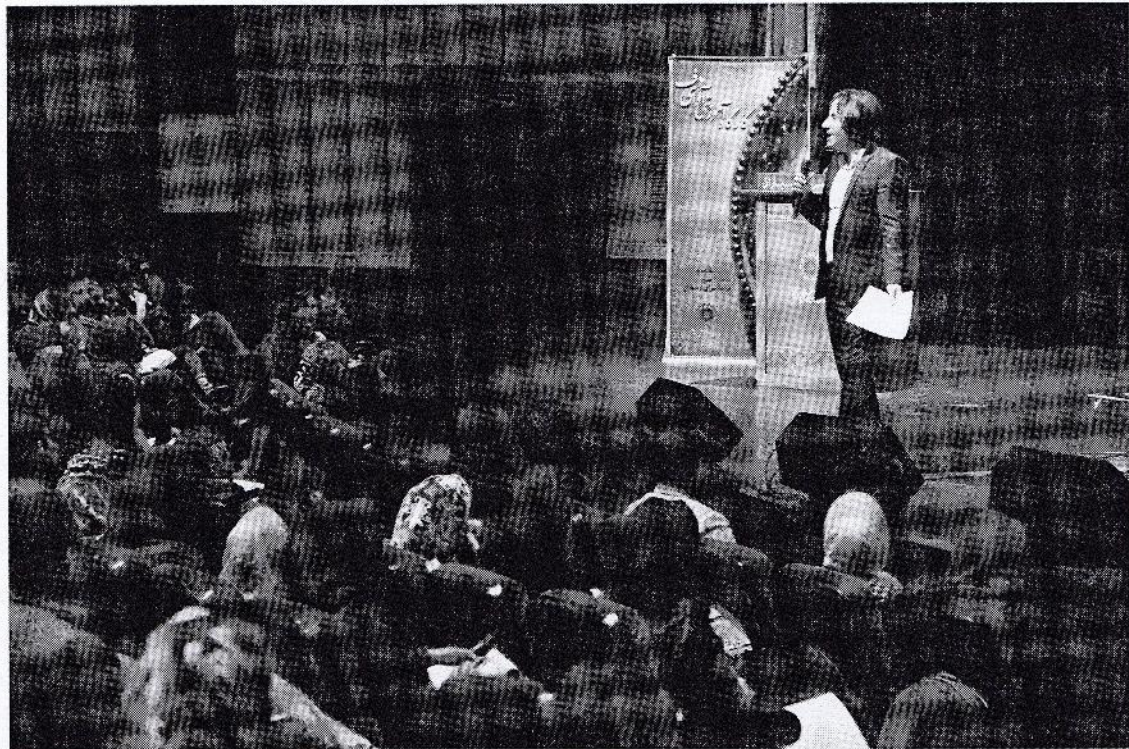
لازم به ذکر است نباید از این موضوع مهم در زمینه تالیف و نگارش ساز دف گذشت. بدین صورت که نوشتن متد آموزشی برای هر ساز نیاز به دانش موسیقی و تجربه‌ی سال‌ها نوازندگی و اجرای صحنه‌ای دارد. لذا از نظر اینجانب در نگارش کتاب‌های دف هر چند تنوع، کیفیت و کمیت می‌تواند به جذابیت و فراگیر شدن این ساز بیافزاید، اما باید در نظر داشت که برخی از کتاب‌های آموزش موسیقی در ایران، به‌خصوص در سازهای کوبه‌ای، بسیار سلیقه‌ای بوده و با اندک دانش موسیقایی مؤلف چاپ و عرضه می‌گردد و متأسفانه هیچ نظارتی بر محتوای کیفی و انوذهای آموزشی و تکنیکی این کتاب‌ها نیست! بلکه این کتاب‌ها در تیراژ محدود چاپ و صرفاً توسط خود مؤلف تدریس و ارائه می‌گردد. تعداد این کتابها در جامعه دف‌نوازی کم نیست!

در ذیل هدف از نوشتن متد آموزشی مکتب آوای دف به صورت مختصر برای شما اساتید و هنرجویان ساز دف بیان می‌گردد:

- در خصوص آموزش دف یکی از دل‌مشغولی‌های همیشگی من به عنوان شخصی که تحصیلات آکادمیک موسیقی دارد، دانش تئوریک نوازندگان دف بوده که در بسیاری از نقاط سرزمینم در حد بسیار اندک و یا قابل قبولی نمی‌باشد. از این رو در این کتاب تلاش کردم تا حد امکان هر آنچه که مربوط به تئوری سازهای کوبه‌ای به‌خصوص ساز دف موجود است، به صورت جامع و بین‌المللی ارائه و به ساده‌ترین شکل ممکن تقدیم هنرجویان ارجمند نمایم. پرهیز از به کار بردن واژگان سلیقه‌ای مانند استفاده از اصطلاح آچیاکاتورا به جای نت زینت، تعریف درست متر و ریتم، استفاده از نشان ترمولو، توضیح چگونگی ساخت فیگورهای فرعی از فیگورهای اصلی، ایقاعات و استفاده از اتانین به ساده‌ترین شکل ممکن برای تشخیص مترهای مختلف، از مشخصات بارز در بخش تئوری موسیقی می‌باشد.

- **بهداشت نوازندگی** و اهمیت دادن به این امر مهم از دیگر ویژگی‌های بارز کتاب آوای دف است. نوازنده در هنگام نوازندگی و قبل از نواختن ساز، می‌تواند با نشستن صحیح، استایل درست و حرکات کششی، از اسپاسم عضلانی و دردهای ستون فقرات و گردن جلوگیری نماید. کتاب آوای دف با ارائه‌ی تصاویر حرکات ورزشی و پزشکی، کمک شایانی به بهداشت نوازندگی نموده است.

- **دوئت نوازی**؛ یکی دیگر از شاخصه‌های مهم کتاب آوای دف، دو نوازی هنرجو و استاد در درس‌های آموزشی کتاب است که هنرجو می‌آموزد چگونه با صدای ساز استاد که جمله‌بندی متفاوتی دارد، بنوازد و در عین حال تمپو و متر را رعایت کند که این امر برای یک نوازنده بسیار مهم و اساسی است.

- در پایان هر فصل، هنرجو باید از مترها، فیگورها و نشان‌هایی که آموخته تمریناتی را نوشته و اجرا نماید. این امر به درک، خلاقیت، اعتماد به نفس و نگارش هنرجو بسیار کمک می‌کند.
- نت نویسی مقام‌های خانقاهی در دو بخش برای هنرجویان ساز دف از دیگر خصوصیات کتاب آوای دف می‌باشد. هرچند اختلاف نظر میان هنرمندان استان کردستان به ویژه در تکایا و خانقادهای در خصوص مقامات دف وجود دارد، در این کتاب تلاش شده تا مقام‌های مرسوم نت‌نگاری و به شکل ساده ارائه گردد.
- استفاده از مترهایی که برای هنرجویان ساز دف بسیار تازگی دارد، مانند مترهای شانزده‌تایی، چهارده‌تایی، ده‌تایی و... که به هنرجو کمک می‌کند تا هنگام حضور در ارکسترها و گروه‌های مختلف دچار چالش متریکی نشود.
- **آنسامبل؛** از دیدگاه هنرجویان و هنرمندانی که تا کنون کتاب آوای دف را تدریس کرده و یا آموخته‌اند مهم‌ترین بخش این کتاب، آنسامبل یا هم‌نوازی می‌باشد که به هنرجو کمک می‌کند هم‌نوازی با ساز ملودیک را تجربه کند که بسیار حائز اهمیت است.
- مکتب آوای دف می‌کوشد تا از طریق ارتباط با هنرمندان و اساتید ساز دف، تحولی را در تدریس و تربیت هنرجویان بوجود آورد. خوشبختانه تا حد زیادی در این امر موفق بوده، تا جایی که کتاب آوای دف در جای جای سرزمین شریفمان تدریس می‌شود و هنرجویان، مدرسین و نوازندگان قابل‌ی را تربیت کرده و با افتخار به جامعه دف‌نوازی کشور تقدیم نموده است.
- تفکر آوای دف به‌خصوص بعد از چاپ نخست کتاب، همواره در پی رشد تئوریک و تکنیک در نوازندگی ساز دف بوده. از این رو تلاش داشته است که با تفکری درست در زمینه نوازندگی این ساز بتواند یکپارچگی نسبی را میان نوازندگان ساز دف فراهم آورد. حاصل تلاش چند ساله و ترویج این تفکر، منجر به برگزاری یکی از بزرگترین کارگاه‌های موسیقی در ایران شد. این کارگاه آموزشی تحت عنوان «نخستین کارگاه آموزشی

آوای دف» در اسفند ماه ۱۳۹۶ در فرهنگسرای ارسباران برگزار شد و سالن مملو از علاقه‌مندان به هنر دف‌نوازی و مکتب آوای دف بود. هم‌اکنون این کارگاه‌ها به صورت ادواری در تمامی استان‌های کشور در حال پیگیری و اجراست و لازم به ذکر است در هر شهر یک یا چند هنرمند به عنوان نماینده مکتب بزرگ آوای دف در حال آموزش و ارائه خدمات هنری می‌باشند.

در پایان امید دارم با توجه به فراگیر شدن ساز دف میان هنردوستان ایران زمین و استقبال قشر جوان و نوجوان از این ساز سحرانگیز، این ساز مانند سازهای دیگر در دانشگاه تدریس گردد و به عنوان یک ساز مستقل در بین اساتید و هنرمندان موسیقی شناخته و نام ساز همراهی از آن برداشته شود.

چگونگی تقویت و جلوگیری از آسیب‌های گردن، دست و شانه هنگام نوازندگی^۱

یک نوازنده معمولاً ساز خود را مدت‌زمان زیادی در دست می‌گیرد و در یک وضعیت خاص می‌نوازد. از این رو، ممکن است عارضه گردن و شانه در او پدیدار شود و در معرض ضایعات ناشی از کشیدگی‌های مکرر، مانند التهاب بورس مفاصل^۲، التهاب تاندون^۳، سندروم قفسه سینه^۴ و سندروم کانال کارپ^۵ (سندروم تونل مچ دست) و... قرار گیرد که اغلب ناشی از وضعیت اندامی نادرست، وارد آمدن کشش‌های مکرر و استفاده بیش از حد از عضلات در یک وضعیت خاص است. درد تیرکشنده در بازو و پشت، درد مبهم در شانه و پشت، درد مچ دست، سفتی عضلات و... عوارض شایع در میان نوازندگان می‌باشد که با تصحیح حالت قرارگرفتن بدن، رعایت تکنیک صحیح استفاده از ساز و انجام ورزش‌های کششی به‌عنوان مکمل برنامه‌های منظم روزانه، می‌توان تا حد زیادی از بروز این عوارض پیشگیری کرد. بهتر است قبل از تمرین ساز یا اجرا ورزش‌های کششی انجام شود. همچنین پس از دوش گرفتن با آب گرم یا پس از انجام چند نرمش ساده که بدن را اصطلاحاً «گرم می‌کند» می‌توان حرکات کششی را انجام داد. در ضمن، حین تمرین نیز گاهگاه برای انجام چند حرکت کششی ساده بهتر است تمرین متوقف شود. در زیر، چند حرکت کششی ساده برای تقویت عضلات شانه، پشت بازو، ساعد و مچ دست آمده است:

کشش شانه ها و پشت:

۱. گردآورنده: فرناز رضوی، کارشناس ارشد فیزیوتراپی و مسئول بخش فیزیوتراپی انستیتو کانسر دانشگاه علوم پزشکی تهران.

2. Bursitis
3. Tendinitis
4. Thoracic Outlet Syndrome
5. Carpal tunnel Syndrome

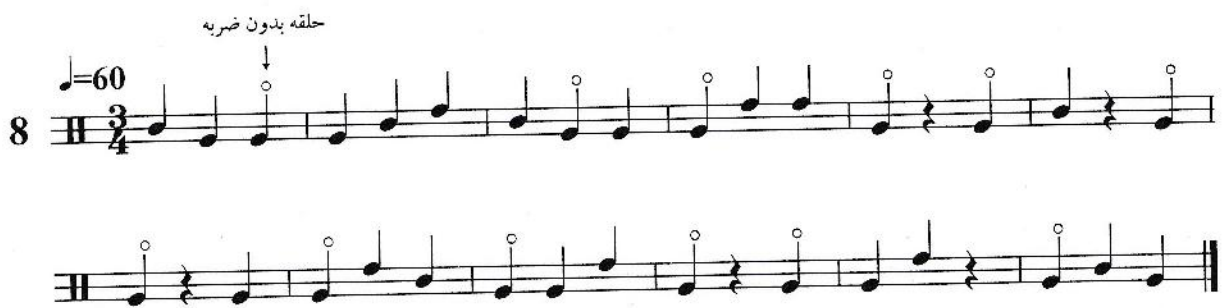
این تمرین را بدون همراهی استاد تجربه کنید و با حرکت جدید حلقه‌های دف آشنا شوید.

7 $\text{♩} = 60$ $\frac{2}{4}$

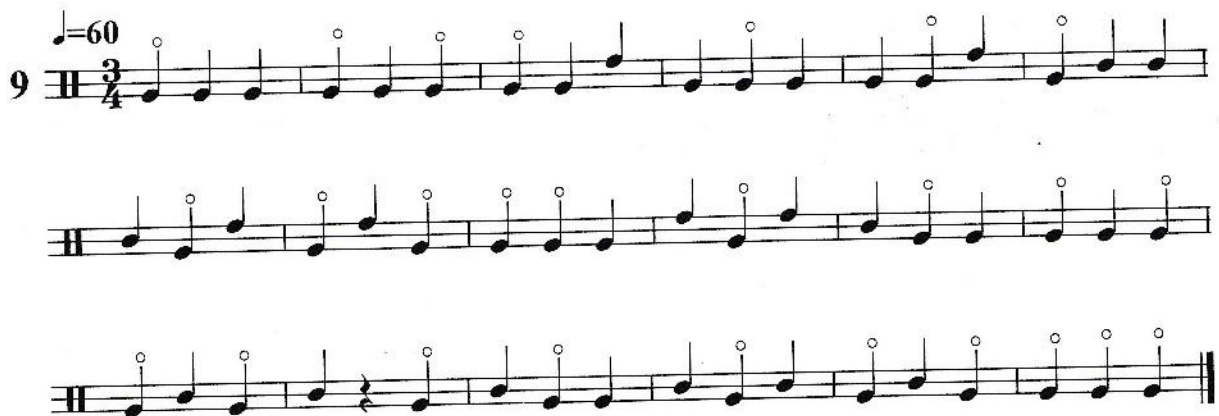

8 $\text{♩} = 60$ $\frac{3}{4}$

حلقه بدون ضربه

9 $\text{♩} = 60$ $\frac{3}{4}$

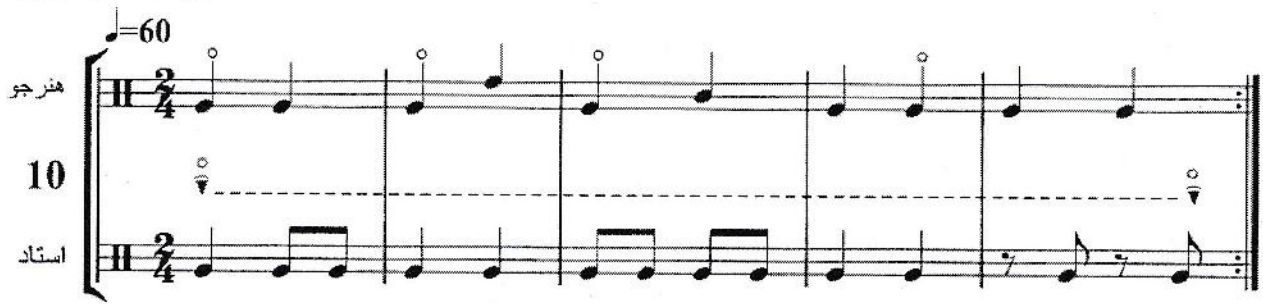

هنرجو

10

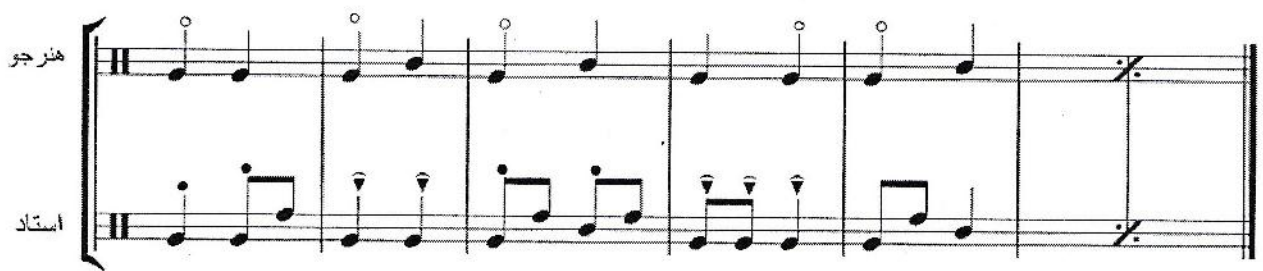
استاد

$\text{♩} = 60$

هنرجو

استاد

دو تمرین آخر صفحه را هنرجو بنوازد. برای یادگیری نشانه جدید ضربه با حلقه سعی کنید ضربات با صدای حلقه همزمان نواخته شوند و حرکت عمودی ساز را تمرین نمایید

11

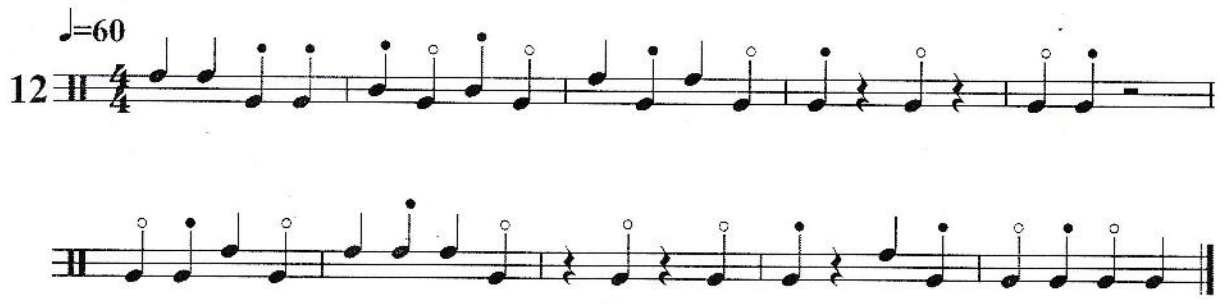
$\text{♩} = 60$

حلقه با ضربه

12

$\text{♩} = 60$

♩ = 60
69 $\frac{12}{8}$

♩ = 60
70 $\frac{12}{8}$

♩=60
73 $\text{H} \frac{6}{8}$

Musical score for measures 73-76. The score is written on four staves. The first staff begins with a treble clef, a common time signature of 6/8, and a tempo marking of quarter note = 60. The melody consists of eighth and sixteenth notes. The second and third staves continue the melody with various rhythmic patterns. The fourth staff concludes the section with a double bar line.

♩=60
74 $\text{H} \frac{6}{8}$

Musical score for measures 74-77. The score is written on four staves. The first staff begins with a treble clef, a common time signature of 6/8, and a tempo marking of quarter note = 60. The melody features eighth and sixteenth notes, with some measures containing beamed sixteenth notes. The second and third staves continue the melody. The fourth staff concludes the section with a double bar line.

آوازی

تلفظی، فونمیک، گویایی، تلفظ، آوازی
مهتاب غلامی

دف
Daf
Mehdi Gholami

انتشارات موسیقی عارف

مرکز نشر و پخش کتب و لوازم موسیقی

مرکز موسیقی بتهوون شیراز تلفن : ۳۱ - ۳۳۹۷۶۴۳۰ - ۳۳۹۱۴۳۱۴ : شماره

بتهوون

arefmusicshop

arefmusic.sn

www.aref.ir